

Riigikogu maaelukomisjoni istungi protokoll nr 166

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 22. september 2026

Algus 14.00, lõpp 15.00

Juhataja: Urmas Kruuse (esimees)

Protokollija: Jaanika Lokk (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Allas, Maido Ruusmann, Andrus Seeme, Kalev Stoicescu

Komisjoni ametnikud: Marin Daniel (nõunik-sekretariaadijuhataja), Merle Kruusimägi (nõunik)

Puudus: Siim Pohlak

Kutsutud: Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna loomatervise ja -heaolu valdkonna juht Kadri Kaugerand, sama osakonna peaspetsialist Liisa Albova ja õigusosakonna nõunik Katrin Tuula (1. päevakorrapunkt); Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna juhataja Ivari Rannama ning sama osakonna maapoliitika ja riigivara nõunik Tea Faber; Maa- ja Ruumiameti maaomandi määramise büroo juht Raul Ermus (2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Vabariigi Valitsuse algatatud loomakaitseaduse ja veterinaarseaduse muutmise seaduse eelnõu (899 SE) teise lugemise ettevalmistamine
2. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsuse tutvustus
3. Info ja muud küsimused

1. Vabariigi Valitsuse algatatud loomakaitseaduse ja veterinaarseaduse muutmise seaduse eelnõu (899 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Urmas Kruuse juhatas sisse päevakorrapunkti arutelu ning märkis, et Riigikogu liikmed, fraktsioonid ega komisjonid eelnõule 899 SE muudatusettepanekuid ei esitanud. Eelnõu algataja koostöös juhtivkomisjoniga on ette valmistanud neli muudatusettepanekut.

Vaadati läbi eelnõu algataja esitatud muudatusettepanekud.

Kadri Kaugerand selgitas, et loomakaitseaduse ja veterinaarseaduse muutmise seaduse eelnõus käsitleti seni eraisikuid ja ettevõtjaid samamoodi, kuid õigusselguse huvides oleks neid mõistlik käsitleda eraldi. Muudatus on ajendatud uuest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2026/1818, mis käsitleb koerte ja kasside heaolu ning jälgitavust.

Muudatusettepaneku kohaselt võib täiskasvanud koera ajutiselt ketis hoida meditsiinilisel näidustusel või looma ja teiste turvalisuse tagamiseks, sh üritusel, võistlusel või näitusel, kui loom on agressiivne või ohtlik teisele loomale või inimesele. Eespool nimetatud määruse artikli 17 kohaselt võib ettevõtja koera kinni siduda kuni üheks tunniks.

Katrin Tuula lisas, et ühe tunni piirang kehtib ettevõtjatele, mitte eraisikutele ning tuleneb jälgitavuse määrupest. Ettevõtjate hulka kuuluvad lemmikloomi turule viivad isikud ja organisatsioonid, nt kasvatajad, müüjad, varjupaigad ning veebiplatvormid, mille kaudu koeri ja kasse Euroopa Liidus (EL) turustatakse.

Kalev Stoicescu küsis, mis juhtub, kui koera/kassiomanik seadust ei täida.

Kadri Kaugerand vastas, et rikkumise korral on ette nähtud sanktsioonid (ettekirjutus, trahv, loomapidamise õiguse äravõtmine).

1. Teha eelnõus järgmised muudatused:

1.1. Muuta eelnõu § 1 punktis 3 kavandatud loomakaitseseaduse § 5² lõiget 6 ja sõnastada see järgmiselt:

„(6) Täiskasvanud koera on lubatud ajutiselt ketis hoida meditsiinilisel näidustusel, looma turvalisuse kaalutlusel, kaasa arvatud üritusel, võistlusel või näitusel, ja juhul, kui loom on agressiivne või ohtlik teisele loomale või inimesele.“

***Selgitus:** Ajutise ketis hoidmise lubatud juhtude loetelu täiendatakse lauseosaga, mille kohaselt täiskasvanud koera on lubatud ajutiselt ketis hoida looma turvalisuse kaalutlustel, kaasa arvatud üritusel, võistlusel või näitusel. Oluline on sõnaselgelt nimetada, et looma turvalisuse kaalutus võib esineda lisaks muudele elulistele juhtumitele ka üritusel, võistlusel või näitusel. Täpsustatud sõnastus tagab ühtsema sõnastuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2026/1818, mis käsitleb koerte ja kasside heaolu ja nende jälgitavust, artikli 17 lõikes 3 sätestatud kinnisidumise lubatud juhtudega, mida peavad teatud ettevõtjad järgima koerte või kasside puhul. Üritustel, võistlustel või näitustel võivad käia oma koeraga nii loomi turule viivad ettevõtjad kui ka sellised füüsilised isikud, kes loomade turuleviimisega ei tegele, mistõttu on mõistlik ette näha sarnane regulatsioon.*

1.2 Täiendada eelnõu § 1 punktiga 4, muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„**4)** paragrahvi 5² täiendatakse lõikega 7 järgmises sõnastuses:

„(7) Ettevõtja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2026/1818, mis käsitleb koerte ja kasside heaolu ja nende jälgitavust (ELT L, 2026/1818, 10.8.2026), artikli 4 punkti t tähenduses võib koera ajutiselt ketis hoida sama määruse artikli 17 lõikes 3 sätestatud juhul ja tähtaja jooksul.““

***Selgitus:** Loomakaitseseaduse § 5² täiendatakse lõikega 7, milles viidatakse erandile koera ajutiselt ketis hoidmise puhul, mida peavad täitma teatud ettevõtjad. Muudatuse vajadus tuleneb uuest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest (EL) 2026/1818, mis käsitleb koerte ja kasside heaolu ja nende jälgitavust (edaspidi uus määrus või määrus (EL) 2026/1818), ning mille võttis vastu Euroopa Parlament 28. aprillil 2026 ja nõukogu 22. mail 2026 ning mis allkirjastati 17. juunil 2026 ja avaldati Euroopa Liidu Teatajas 10. augustil 2026. Uue määrusega on kehtestatud ühtsed nõuded kasvatajatele, müüjatele, varjupaikadele ja veebiplatvormidele, mis tegelevad kasside ja koerte turuleviimisega EL-is. Sellele on tähelepanu juhtinud Euroopa Komisjon oma 8. juuli 2026 teatistes nr 2026/0187/EE.*

Vastavalt uue määruse artiklile 33 jõustub see määrus kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist Euroopa Liidu Teatajas, kuid seda hakatakse kohaldama alates 31. augustist 2028 ning teatud sätete kohaldamise alguskuupäev on veelgi hilisem. Kõnealuse määruse artikli 17 lõikes 3 on sätestatud, et kinnisidumine kauemaks kui üks tund on keelatud, välja arvatud meditsiiniliste protseduuride ajal või koerte või kasside üritustel, näitustel ja võistlustel osalemiseks. Mõiste „kinnisidumine“ hõlmab ajutist ketis hoidmist, sest kinnisidumine artikli 4 punkti ff tähenduses on koera või kassi sidumine kinnituspunkti või eseme külge, et hoida teda soovitud alal või piirata tema liikumist. Seega alates 31. augustist 2028 on üle ühe tunni kestav kinnisidumine lubatud üksnes erandkorras artikli 17 lõigetes 3 ja 4 ammendavalt

sätetatud tingimustel ning selle kasutamine nendes sätetes sätestamata asjaoludel on keelatud. Uue määruse preambuli põhjendus 51 selgitab kinnisidumise ja ebanormaalse käitumise tekkimise seost ning põhjendus 55 selgitab riski, et koertel, kes ei ole asjakohaselt sotsialiseeritud, kellele puudub stimuleeriv keskkond ning võimalus mängida ja käituda muul loomumomental viisil, võib tekkida agressiivsus inimeste suhtes. Pärast uue määruse kohaldamise kuupäeva, st alates 31. augustist 2028 peavad ettevõtjad järgima uues määruses sätestatud nõudeid ning seega tagama sobiva taristu ja töötajad, et rahuldada nende vastutusel olevate loomade kõik füüsilised ja käitumuslikud heaolu vajadused. Ettevõtja määruse (EL) 2026/1818 artikli 4 punkti 1 tähenduses on füüsiline või juriidiline isik, kes tegeleb koerte või kasside turuleviimisega ning vastutab aretusettevõtte, müügi-ettevõtte või varjupaiga ning seal peetavate koerte või kasside eest, või kes paigutab neid hoiukoju ning kes vastutab seal peetavate koerte või kasside eest.

Eelkirjeldatud põhjusel täiendatakse loomakaitseadust § 5² lõikes 7 viitega määruse (EL) 2026/1818 asjaomastele sätetele, et võtta arvesse uue määruse sätteid, mis on tervikuna siduvad ja vahetult kohaldatavad kõigis liikmesriikides, ning vältida vastuolu loomakaitseaduse ja uue määruse sätete vahel. Nimetatud täienduse jõustumine kavandatakse 2028. aasta 31. augustil kooskõlas uue määruse artikliga 33.

1.3 Muuta eelnõu § 3 ja sõnastada see järgmiselt:

„§ 3. Seaduse jõustumine

(1) Käesolev seadus jõustub 2027. aasta 1. jaanuaril.

(2) Käesoleva seaduse § 1 punkt 4 jõustub 2028. aasta 31. augustil.“.

Selgitus: Seoses eespool tehtud 1.2 muudatusettepanekuga ja seaduseelnõu täiendamisega tuleb § 3 lõikes 2 sätestada seaduse jõustumise erisus koera ajutise ketis hoidmise nõuete osas ning näha ette, et seaduse § 1 punkt 4 jõustub 2028. aasta 31. augustil. Jõustumise erisus on sätestatud kooskõlas määruse (EL) 2026/1818 artikliga 33, mille kohaselt seda uut määrust hakatakse kohaldama alates 31. augustist 2028.

Maaelukomisjon (REM ettepanekud)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Anti Allas, Urmas Kruuse, Maido Ruusmann, Andrus Seeme, Kalev Stoicescu)

Kadri Kaugerand andis ülevaate teisest, katseloomi puudutavast muudatusettepanekust. Edaspidi kogub, haldab ja esitab katseloomadega seotud andmeid Põllumajandus- ja Toiduamet, kes on muudatusega nõus.

2. Täiendada eelnõu § 1 punktidega 8–10, muutes järgnevate punktide numeratsiooni, järgmises sõnastuses:

„8) paragrahvi 44 lõikes 6 ja § 48 lõikes 1² asendatakse tekstiosa „Regionaal- ja Põllumajandusministeerium“ tekstiosaga „Põllumajandus- ja Toiduamet“ vastavas käändes;

9) paragrahvi 48 lõiget 1¹ täiendatakse pärast sõna „kokkuvõtte“ tekstiosaga „ja kõik selle ajakohastamised, sealhulgas loomkatse järeelhindamise vormikohane protokoll“;

10) paragrahvi 48 täiendatakse lõikega 1³ järgmises sõnastuses:

„(1³) Põllumajandus- ja Toiduamet esitab käesoleva paragrahvi lõikes 1² nimetatud statistilise teabe Euroopa Komisjonile igal aastal hiljemalt 10. novembril.“;“.

Selgitus: ettepanek muuta eelnõu § 1 ja täiendada seda punktidega 8–10 on seotud vajadusega muuta loomakaitseaduses (edaspidi LoKS) katseloomade kasutamise kohta

teabe avaldamisega seotud ülesannete jaotust ning täpsustada avaldatavat teavet.

LoKS-i § 44 lõikes 6 ning § 48 lõikes 1² tehtavate muudatustega antakse katseloomade kasutamise kohta loomkatse protokollide põhjal statistilise teabe kogumise, kontrollimise ja avaldamise ülesande täitmine Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumilt (ReM) üle Põllumajandus- ja Toiduametile (PTA). Paragrahvi 48 lõikes 1¹ tehtava muudatusega täpsustatakse kooskõlas direktiivi 2010/63/EL artikli 43 lõike 3 nõuetega, et kui loomkatseprojekti läbiviimiseks on antud luba, avaldatakse Euroopa Komisjoni loodud keskses andmebaasis lisaks loomkatseprojekti mittetehnilisele kokkuvõttele kõik selle mittetehnilise kokkuvõtte ajakohastamised, sealhulgas loomkatse järelhindamise vormikohane protokoll, et muuta katseloomade kasutamine avalikkuse jaoks selgemaks. Loomkatse järelhindamise protokoll avaldamine annab avalikkusele ja teadlaskonnale lisateavet eelkõige raske raskusastmega loomkatseprojektide läbiviimise käigus rakendatud asendamise, vähendamise ja täiustamise meetodite kohta. See teave võimaldab teadlastel järgmiste loomkatseprojektide kavandamisel võtta kasutusele tõhusamaid meetmeid katseloomade kaitse tagamiseks. Kooskõlas direktiivi 2010/63/EL artikli 54 lõike 2 nõuetega sätestatakse § 48 lõikega 1³ PTA-le tähtaeg Euroopa Komisjonile andmete esitamiseks.

Alates 2023. aastast korraldab PTA loomkatseprojekti loataotluste menetlemist, lõppenud loomkatseprojektide (edaspidi ka projekt) järelhindamist, annab nõuetekohase projektitaotluse põhjal loomkatseprojekti loa (edaspidi luba) taotletud projekti läbiviimiseks ja teostab riiklikku järelevalvet nende lubade alusel tehtavate loomkatsete nõuetekohasuse üle.

Kehtiva õiguse kohaselt on kujunenud olukord, kus lubade andmise ülesanne ning nende lubade alusel kasutatud katseloomade kohta statistilise teabe kogumise, kontrollimise ja avaldamise ülesanne on erinevate asutuste pädevuses. Seoses sellega peavad lubade kohta praegu samu andmeid koondama ühtmoodi nii PTA kui ka ReM, mis tähendab, et asutustes täidetakse samu ülesandeid osaliselt topelt. Selline lahendus on ebaefektiivne ja raiskab ametnike aega. Samuti selgub esitatud loomkatse protokollidest teave loomkatsete tegemise ja katseloomade kasutamise kohta (nt teave loomkatse tegeliku raskusastme kohta), mis on vajalik PTA-le tema ülesannete täitmisel: loomkatseprojektide järelhindamise korraldamisel ning loomkatsete nõuetekohasuse üle riikliku järelevalve kavandamisel ja teostamisel. Loomkatse protokollide põhjal statistilise teabe kogumise, kontrollimise ja avaldamise ülesande täitmine antakse käesoleva muudatusega ReM-ilt üle PTA-le. Sellega korrastatakse riigiasutuste ülesannete jaotust – teavet loomkatseprojektide kohta kogub ning seda teavet kontrollib ja avaldab sama asutus, kes annab lube ja teostab loomkatsete nõuetekohasuse üle ka riiklikku järelevalvet. Muudatuse tulemusel paraneb loomkatse protokollides esitatud andmete kontrollimise kvaliteet ja kogutavate andmete õigsus, sest riikliku järelevalve teostaja on paremini kursis nii antud lubadega, luba omavate isikutega kui ka nende lubade sisuga, sealhulgas loas määratud selliste tingimustega nagu loa kehtivusaeg ja loomkatseprojekti järelhindamise vajadus.

Õige teave katseloomade kasutamise kohta peab jõudma Euroopa Komisjoni loodud kesksesse andmebaasi ja selle eesmärgi saavutamiseks on PTA-l võimalik andmete õigsust kontrollida lihtsamalt kui ReM-il. Samuti võib PTA saada riikliku järelevalve käigus uut teavet, mis võib statistilise teabe kogumisel ja kontrollimisel osutada oluliseks. Kuigi loomkatse protokollides teabe esitamise esmane eesmärk ei ole koguda andmeid riikliku järelevalve teostamiseks, on siiski tegu järelevalvet toetava teabega, mis võimaldab veenduda tehtavate loomkatsete nõuetekohasuses.

Maaelukomisjon

(REM ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Anti Allas, Urmas Kruuse, Maido Ruusmann, Andrus Seeme, Kalev Stoicescu)

Kadri Kaugerand tutvustas kolmandat ja neljandat muudatusettepanekut. Ta märkis, et kolmandas muudatusettepanekus on arvestatud EPKK seisukohtade ja märkustega ning trahvimäärasid tõstetakse kümme, mitte sada korda. Trahvimäärad viiakse kooskõlla kehtiva veterinaarseadusega. Ühtlasi suunatakse allasutust tõhustama meetmeid ning fikseerima ja

menetlema rikkumisi. Neljas muudatusettepanek puudutab ettevõtja vaates looma ketis pidamist.

3. Muuta eelnõu § 1 punkti 11 ja sõnastada see järgmiselt:

„11) paragrahvi 66¹ lõikes 2, § 66² lõikes 2, § 66⁴ lõikes 2, § 66⁵ lõikes 2, § 66⁶ lõikes 2, § 66⁷ lõikes 2, § 66⁸ lõikes 2 ja § 66¹⁰ lõikes 2 asendatakse arv „3200“ arvuga „32 000“;“.

Selgitus: 14. septembril 2026. a maaelukomisjoni istungil tegi EPKK ettepaneku kaaluda karistumäärade mõõdukat tõstmist, kuid mitte eelnõus kavandatud 100-kordses ulatuses. EPKK juhtis tähelepanu, et eelnõus kavandatud trahvid ei arvesta Eesti põllumajanduse tegelikku struktuuri. Eestis on väga palju väikese ja keskmise suurusega loomakasvatuse ettevõtteid, kelle majanduslik võimekus on piiratud. Loomakasvatus on kõrgete sisendkulude ja väikese kasumlikkusega sektor. Viimastel aastatel on sööda-, energia- ja tööjõukulud kiiresti kasvanud. 320 000 euro suurune maksimaalne trahv võib väiksema või keskmise loomakasvataja jaoks tähendada sisuliselt ettevõtte lõpetamist, isegi juhul kui rikkumine ei olnud tahtlik või süsteemne. Samuti märkis EPKK, et rikkumise korral järgnevad põllumajandustootjale õiguslikud tagajärjed juba läbi ühise põllumajanduspoliitika toetusmeetme, kus toetuse andmise tingimused näevad ette, et LoKS-i või VS-i nõuete rikkumiste korral toetust ei anta ja mis põllumajandustootja jaoks on subjektiivselt tajutav karistusena. Toetustest ilma jäämine ning tootmise lõpetamine võib ohtu seada Eesti toidujulgeoleku. Selleks, et arvestada EPKK märkuseid ja siiski ajakohastada LoKS-i §-des 66¹–66¹⁰ sätestatud vastutussätetes karistumäärasid, tuleb muuta eelnõu § 1 punkti 11 sõnastust ning juriidilise isiku trahvimäära tõsta kümme korda, võrreldes kehtiva õigusega. Kehtivas VS-is ja LoKS-is on karistuste ehk trahvimäärade erinevused juriidiliste isikute puhul kümnekordsed. Arvestades, et karistusnormid ühe valdkonna sees peavad moodustama mõistliku ja loogilise astmestiku, on asjakohane kavandada eelnõus LoKS-i karistumäärade tõstmine vähemalt samale tasemele kui VS-is sätestatud karistumäärad. Loomade heaolu arvestades on oluline, et trahvid peavad olema rikkumisi ennetavad ja seaduskuulekale käitumisele kutsuva mõjuga.

Maaelukomisjon (REM ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Anti Allas, Urmas Kruuse, Maido Ruusmann, Andrus Seeme, Kalev Stoicescu)

4. Muuta eelnõu § 1 punktis 13 kavandatud loomakaitseseaduse § 81¹ ja sõnastada see järgmiselt:

„13) paragrahvi 81¹ täiendatakse lõigetega 16–19 järgmises sõnastuses:

„(16) Enne 2027. aasta 1. jaanuari sündinud koera, välja arvatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2026/1818 artikli 4 punkti t tähenduses ettevõtja peetavat koera, keda peetakse 2027. aasta 1. jaanuari seisuga käesoleva seaduse § 3 lõike 5 alusel kehtestatud nõuete kohaselt ketis ning kes võib teistsuguse pidamisviisi korral olla agressiivne või ohtlik iseendale, teisele loomale või inimesele, võib pidada ketis kuni 2032. aasta 1. jaanuarini.

(17) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2026/1818 artikli 4 punkti t tähenduses ettevõtja peetavat koera, kes on sündinud enne 2027. aasta 1. jaanuari ning keda peetakse 2027. aasta 1. jaanuari seisuga käesoleva seaduse § 3 lõike 5 alusel kehtestatud nõuete kohaselt ketis ning kes võib teistsuguse pidamisviisi korral olla agressiivne või ohtlik iseendale, teisele loomale või inimesele, võib pidada ketis kuni 2028. aasta 30. augustini.

(18) 2027. aasta 1. jaanuari seisuga tegutseval varjupaiga pidajal ja hulkuvate loomade hoiukodudesse paigutamise tegeleval varjupaiga pidajal peab olema varjupaiga pidaja tegevusluba või hulkuvate loomade hoiukodudesse paigutamise tegeleval varjupaiga pidaja tegevusluba alates 2028. aasta 1. jaanuarist.

(19) Enne 2027. aasta 1. jaanuari kehtinud veterinaarseaduse § 25 lõike 2 punkti 3 redaktsiooni kohaselt loakohustuse täitnud varjupaiga pidaja puhul loetakse käesoleva seaduse § 5⁴ lõike 1 kohane loakohustus täidetuks.“.

Selgitus: Loomakaitseseadusesse kavandatud üleminekusätet § 81¹ lõikes 16 muudetakse samuti tulenevalt Euroopa Komisjoni 8. juuli 2026 teatisest nr 2026/0187/EE ning eesmärgil, et võtta arvesse määruse (EL) 2026/1818 sätteid, mis on tervikuna siduvad ja vahetult kohaldatavad kõigis liikmesriikides, ning vältida vastuolu loomakaitseseaduse ja uue määruse sätete vahel. Sel põhjusel lisatakse üleminekusättesse viide Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2026/1818 ja välistatakse § 81¹ lõikes 16 kavandatud üleminekusätte kohaldamine uue määruse artikli 4 punkti t tähenduses ettevõtja peetava koera puhul. Nagu eespool juba selgitatud, on ettevõtja määruse (EL) 2026/1818 artikli 4 punkti t tähenduses füüsiline või juriidiline isik, kes tegeleb koerte või kasside turuleviimisega ning vastutab aretusettevõtte, müügi-ettevõtte või varjupaiga ning seal peetavate koerte või kasside eest, või kes paigutab neid hoiukoju ning kes vastutab seal peetavate koerte või kasside eest. Need ettevõtjad peavad alates 2028. aasta 31. augustist täitma uues määruses sätestatud nõudeid ning võivad koera kinniseotuna hoida üksnes kuni üks tund, välja arvatud meditsiiniliste protseduuride ajal või koerte või kasside üritustel, näitustel ja võistlustel osalemiseks. Seetõttu ei ole neile asjakohane kohaldada üleminekusätet, mille kohaselt võib koera teatud juhtudel pidada ketis kuni 2031. aasta 1. jaanuarini.

Samal ajal täiendatakse eelnõu uue üleminekusättega, mida kohaldatakse määruse (EL) 2026/1818 artikli 4 punkti t tähenduses ettevõtja peetava koera puhul. Üleminekusättes nähakse ette, et sellist määruse (EL) 2026/1818 artikli 4 punkti t tähenduses ettevõtja peetavat koera, kes on sündinud enne 2027. aasta 1. jaanuari ning keda peetakse 2027. aasta 1. jaanuari seisuga käesoleva seaduse § 3 lõike 5 alusel kehtestatud nõuete kohaselt ketis ning kes võib teistsuguse pidamisviisi korral olla agressiivne või ohtlik iseendale, teisele loomale või inimesele, võib pidada ketis kuni 2028. aasta 30. augustini. Üleminekusäte on vajalik, sest ketis pidamisega harjunud looma peab olema võimalik pidada ketis senikaua, kuni on võimalik tagada talle teistsugune pidamisviis, näiteks aedik. Üleminekusäte on kooskõlas määruse (EL) 2026/1818 artikliga 33, mille kohaselt nimetatud määrust hakatakse kohaldama alates 31. augustist 2028. Pärast uue määruse kohaldamise kuupäeva, st alates 31. augustist 2028 peavad ettevõtjad järgima uues määruses sätestatud nõudeid ning seega tagama sobiva taristu ja töötajad, et rahuldada nende vastutusel olevate loomade kõik füüsilised ja käitumuslikud heaolu vajadused.

Maaelukomisjon (REM ettepanek)

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Anti Allas, Urmas Kruuse, Maido Ruusmann, Andrus Seeme, Kalev Stoicescu)

Kalev Stoicescu märkis, et sel nädalavahetusel toimub Tallinnas rahvusvaheline loomade heaolu konverents. Ta küsis, millise sõnumiga võiks sinna minna.

Kadri Kaugerand vastas, et võttes endale lemmikloom, pead tema eest ka vastutama ehk tuleb tõsta inimeste teadlikkust. Loomade heaolu tagamisel on jõutud uuele tasemele ning edasi liigutakse samm-sammult. Olulised sammud on üleriigilise lemmikloomaregistri käivitamine ja lemmikloomade kiipimise kohustuse kehtestamine. Ta rõhutas, et ei tohiks võtta lemmikloomi, kes on pärit kolmandatest riikidest ja kelle tegelik päritolu ei ole teada. Ta kutsus üles usaldama Eesti kasvatajaid.

Arutati eelnõu edasist menetlemist.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 14.10.2026 (konsensus)

1.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus)

1.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 21.10.2026 (konsensus)

Kõik otsused olid konsensuslikud: Anti Allas, Urmas Kruuse, Maido Ruusmann, Andrus Seeme, Kalev Stoicescu.

2. Maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsuse tutvustus

Urmas Kruuse juhatas sisse päevakorrapunkti arutelu. Ta juhtis tähelepanu, et tegemist on maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsusega (VTK), s.t vastavat eelnõu ei ole veel koostatud ega Riigikogu menetlusse jõudnud. Ta andis sõna külalistele.

Tea Faber andis ülevaate maareformi seaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsusest (lisa). Ta märkis, et peagi möödub maareformi seaduse jõustumisest 35 aastat. Maareform on valdavalt lõppenud ja hõlmab praeguseks üle 99% Eesti Vabariigi territooriumist. Reformitoimingud on veel vaja teha ligikaudu 9840 maaüksusel, mille kogupindala on umbes 9000 hektarit. Nende hulgas on ligikaudu 1960 ehitiseta maaüksust (20%), 2695 ehitistega maaüksust (27%) ja 5182 maariba (53%) ehk iseseisva kasutusvõimaluseta maatükki (siilud).

Urmas Kruuse küsis, kas mõnel juhul võib inimesel puududa huvi siilu omandamise vastu.

Tea Faber vastas, et mitmed omanikud ei tea, et nende kinnistu kõrval asub vaba (reformimata) maariba. Ta nõustus väitega, et leidub ka maatükke, mida keegi ei soovi omandada.

Kalev Stoicescu küsis, kas reformimata maal puudub omanik.

Tea Faber vastas, et reformimata maa on ajutiselt riigi valitsemisel ning sellel ei ole omanikku. Maareform on lõpetatud, kui maa on kantud kinnistusraamatusse ja sellele on määratud konkreetne omanik.

Tea Faber andis ülevaate tehtud tegevustest (lisa). Ta märkis, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) tellis 2025. aastal õigusanalüüsi, et selgitada välja, kas reformimata maad võib jätta riigi omandisse. Advokaadibüroo WALLESS OÜ koostatud analüüsist selgus, et seda on võimalik teha. Teemat ja õigusanalüüsi arutati töötoas, kus osalesid Maa- ja Ruumiameti (MaRu), kohalike omavalitsuste (KOV), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM), Justiits- ja Digiministeeriumi (JDM), Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli esindajad. Arutelu järel koostas õigusbüroo täiendava õigusanalüüsi, milles leiti, et ehitisteta ja ehitistega maaüksusi tuleb käsitleda eraldi. Samuti jõuti järeldusele, et maareformi ei ole võimalik mõistliku aja jooksul lõpetada, kui omandiõiguse saamist ei lihtsustata. Praegu saab omandiõiguse seada üksnes õiguslikul alusel püstitatud ehitisega maaüksusele. Lihtsustatud omandamine võiks toimuda pikaajalise valdamise alusel. Nendest järeldustest lähtudes töötasid MKM ja MaRu välja käesoleva VTK.

Andrus Seeme märkis, et mõne reformimata maatüki kohta võivad dokumendid puududa ning elamiskõlbmatu ehitisega maatükil ei ole pikka aega keegi elanud. Lisaks on olukordi, kus maatükil võib olla alles üksnes vundament. Vald teab omanikku, kuid omandiõigust tõendav dokument puudub.

Urmas Kruuse märkis, et segadus võib tekkida ka näiteks vigase pärimisdokumendi tõttu. Samas on VTK-s valitud õige suund, s.t reformimata maatüki omandamine teha võimalikult lihtsaks.

Andrus Seeme nõustus, et suund on õige. Ta pidas oluliseks sätestada tähtaja: kui selleks ajaks ei ole omanikku leitud, jääb maatükk riigi omandisse.

Tea Faber jätkas ettekandega ning märkis, et eesmärk on luua tõhus, õiguskindel ja selge õigusraamistik, mis võimaldab maareformi lõpetada mõistliku aja jooksul. Kavandatavad seadusemuudatused näevad ette, et kui teatud tähtjaks ei ole maareformi maaüksuse osas lõpule viidud, jäävad need maaüksused seaduse alusel riigi omandisse. Ta andis ülevaate planeeritud rakendusetappidest, märkides, et seaduse jõustumisel võivad riigi omandisse jääda üksnes ehitisteta maaüksused. Samal ajal jõustub lihtsustatud omandiõiguse regulatsioon,

millega nähakse ette puhveraeg (3 aastat). Ta avaldas lootust, et kolmeaastase puhveraja jooksul jõutakse suure osa ehitistega maaüksuste puhul lahenduseni. Kui maareform ei ole kolme aasta möödudes lõpule viidud, jääb maatükk riigi omandisse.

Kalev Stoicescu tundis huvi reformimata maatükkide asukoha vastu. Ta küsis, kas nende maatükkide puhul on tegemist väheväärtusliku maaga.

Tea Faber vastas, et reformimata maatükke on üle Eesti.

Raul Ermus lisas, et nende hulgas on nii väärtuslikumaid kui ka vähem väärtuslikke maatükke. Väärtuslikumad maatükid asuvad suuremates linnades. Mõne maatüki üle peetakse läbirääkimisi kohalike omavalitsustega. Riigi maareservi uutes eesmärkides on sätestatud, et riik võib jätta reservi ka kohalikele omavalitsustele vajalikku maad.

Urmas Kruuse küsis, kas on kaalutud lahendust, mille kohaselt võiks kitsad maaribad (siilud) jagada naabermaaomanike vahel. Ta pidas oluliseks kohalike omavalitsuste kaasamist.

Anti Allas küsis, kas reformimata maade osas on pööratud kohalike omavalitsuste poole.

Raul Ermus vastas, et täna on omavalitsustele saadetud reformimata maade nimekirjad ja palutud hinnata, kuidas võiks nendel maatükkidel maareformi läbi viia. Mõni kohalik omavalitsus on vastanud, mõni mitte.

Anti Allas avaldas arvamust, et valla- või linnavalitsusel oleks huvi reformimata maatükkide vastu, sest maa on ressurss, mida võib omavalitsusel vaja minna. Seetõttu võiks esmalt küsida omavalitsuste arvamust.

Tea Faber jätkas ettekandega. Ta märkis, et esmalt soovitakse lahendada ehitisteta ja ehitistega maade küsimused ning maaribadega tegeletakse järeletoimingute käigus. Kuna ressursse on vähe, on kavas kolme aasta jooksul pärast seaduse jõustumist suunata ressursid eelkõige ehitistega maade reformimisele. Pärast selle tähtaja möödumist võetakse järeletoimingutena ette maaribad, mille liitmine on kavas korraldada maakorralduse kaudu.

Urmas Kruuse küsis, millal on kavas seadusemuudatused jõustada.

Tea Faber vastas, et plaani kohaselt jõustuksid muudatused 1. jaanuaril 2028. Kuna ees seisab suur töö, ei saa seda siiski kindlalt lubada.

Ivari Rannama lisas, et praegu oodatakse VTK-le tagasisidet ning vastav eelnõu ei jõua Riigikogu menetlusse praeguse koosseisu ajal. Eelnõu on kavas esitada Riigikogu järgmisele koosseisule.

Urmas Kruuse märkis, et on olemas ehitistega ja ehitisteta maatükid. Ta küsis, kas on arutatud võimalust tegeleda esmalt ühe ja seejärel teise rühmaga.

Tea Faber vastas, et seadus võetakse vastu tervikuna, kuid seda rakendatakse etapiviisiliselt.

Andrus Seeme märkis, et leidub ka väikeseid, nt poolehektarilisi maatükke. Ta küsis, kuidas tavainimene saaks sellise maatüki omandada.

Tea Faber vastas, et riigimaad saab osta oksjonilt, kuid reformimata maad osta ei saa. Maatüki müümiseks peab maareform olema selle suhtes lõpule viidud ning seejärel saab maatüki nt riigivarana oksjonile panna.

Ivari Rannama selgitas, et maade müüginimekirjad vaadatakse üle igal aastal. Seejuures lähtutakse kindlatest põhimõtetest. Esmalt kontrollitakse, kas riigivara valitsejal on maatükki vaja konkreetsete ülesannete täitmiseks. Seejärel koostatakse müüginimekirjad, mille alusel pannakse maa oksjonile. Eelduseks on, et reformimata maa tuleb enne riigivarana arvele võtta.

Anti Allas küsis, mida peab KOV tegema, kui ta on huvitatud reformimata maatükist.

Raul Ermus selgitas, et omavalitsused on reformimata maadest üldjuhul teadlikud. Kui omavalitsus on reformimata maatükist huvitatud, tuleb pöörduda MaRu poole ja põhjendada, et maatükk on vajalik KOV-i mõne ülesande täitmiseks. Selleks ei ole vaja volikogu otsust ning piisab nt vallavalitsuse põhjendatud seisukohast.

Anti Allas uuris, kust on võimalik näha reformimata maatükkide asukohti.

Raul Ermus vastas, et omavalitsuse maakorraldajatel on juurdepääs reformimata maa kaardirakendusele. Tavakasutaja saab reformimata maid vaadata näiteks MinuKataster rakendusest või geoportaalist. Kui maaüksuse juures on märges, et omandi ulatus on väljaselgitamisel, on tegemist reformimata maaga.

Ivari Rannama lisas, et näiteks X-GIS-is on maaüksused värvitud omandivormi järgi, kuid omanikuta maa on värvimata.

Raul Ermus märkis, et sel suvel saadeti kõigile omavalitsustele reformimata maade nimekirj ning paluti esitada tagasiside ja omapoolsed ettepanekud.

Anti Allas küsis, miks ei ole amet juba täna välja selgitanud riigi huvi reformimata maade vastu.

Raul Ermus vastas, et sellega tegeletakse jooksvalt. Ta selgitas, et ehitisteta maatükkide puhul on võimalik riigi huvi välja selgitada. Mõnikord seisneb probleem aga selles, et ehitise kõrval asuv maa on reformimata. Sellisel juhul ei saa riigimaa piire määrata enne, kui ehitisele on määratud erastatava maa piirid.

Ivari Rannama lisas, et 9800 maaüksusest on kavas anda munitsipaalomandisse 325 üksust. Riigi omandisse on kavas jätta maareservina 557 üksust ning muudel alustel või muude ülesannete täitmiseks 388 üksust.

Anti Allas märkis, et Võru linnas oli vaja nihutada maatükkide piire ning inimesed olid selle eest väga tänulikud. Omavalitsusjuhina oleks ta selliste lahenduste leidmisest väga huvitatud. Paljude osaliste vajadused kattusid ja põimusid ning omavalitsus pakkus välja lahenduse.

Tea Faber jätkas ettekandega ja andis ülevaate VTK kohta saadud tagasisidest. Ta märkis, et sisulisi ettepanekuid esitas VTK-le kuus asutust: viis ministeeriumi ning Eesti Linnade ja Valdade Liit. Üldiselt oli tagasiside positiivne. Sotsiaalministeerium juhtis tähelepanu haavatavatele rühmadele, s.t mõni inimene võib soovida maad omandada, kuid ei suuda sellega kaasnevaid kulusid kanda. JDM rõhutas vajadust selgitada välja halduskoormus taotlejatele. Rahandusministeerium märkis, et hinnata tuleb kaasnevaid kulusid. Eesti Linnade ja Valdade Liit pooldas lihtsustatud regulatsiooni loomist, kuid rõhutas, et see peab olema selgelt, ammendavalt ja üheselt määratletud. Maaribade puhul rõhutati, et senist sihtotstarvet ega maakasutuse põhisuunda ei tohi muuta. Kõik osalised pooldasid seda, et maaribadega tuleks tegeleda maakorralduse nõuete alusel. Ta märkis, et kui mõnda maariba (siilu) ei soovita omandada, võib mingil hetkel osutuda vajalikuks sundliitmine. See toimuks üksnes põhjendatud juhul ja rangelt maakorralduse nõuete alusel.

Ivari Rannama lisas, et võib tekkida olukord, kus kahe eramaa vahel asub kitsas maariba, millel puudub iseseisev kasutusotstarve ja mida kumbki naaberomanik ei soovi. Sel juhul tekib küsimus, kas maariba tuleks jagada pooleks ja liita mõlema naaberkinnistuga. Ta nõustus, et see võib riivata põhiõigusi. Seetõttu peabki seaduses olema selge alus ning enne sundliitmist peab olema piisavalt aega olukorra lahendamiseks muul viisil. Sundliitmine on kõige viimane lahendus.

Kalev Stoicescu märkis, et maariba sundliitmine võib maaomanikule kaasa tuua lisakohustusi, sh rahalisi kohustusi. Samas võib maatüki väärtus ka tõusta. Seega on sundliitmisel nii positiivseid kui ka negatiivseid külgi, mida tuleb arvesse võtta.

Anti Allas küsis, kui suureks võivad kujuneda maatüki vormistamise kulud.

Tea Faber vastas, et täna on tegemist väljatöötamiskavatsusega, milles määratakse üldised raamid, mistõttu kõigile küsimustele ei ole võimalik vastata. Ta nõustus, et üle tuleb vaadata maamaksu küsimus. VTK koostamine on olnud suur töö, kuid suurem töö seisab alles ees.

Urmas Kruuse märkis, et mõistab Rahandusministeeriumi muret kaasnevate kulude pärast. Ta küsis, kas on olemas eraldi fond maareformiga seotud kulude katmiseks.

Ivari Rannama vastas, et Vabariigi Valitsuse omandireformi reservfond (ORF) likvideeriti ning selle vahendid suunati riigieelarvesse.

Tea Faber jätkas ettekandega ja märkis, et väljatöötamiskavatsuse tagasisides tõstatati korduvalt teavitamise küsimus: kuidas jõuda inimesteni, kellel ei ole piisavat digipädevust.

Sotsiaalministeerium leidis, et kohalik omavalitsus peaks kõiki isiklikult teavitama, kuid see oleks omavalitsusele üsna suur koormus. Laekunud ettepanekuid on kavas arutada.

Andrus Seeme tundis huvi siilude vastu. Ta märkis, et kui naaberkinnistute vahel on siil, saavad omanikud selle maakorraldusnõuete alusel omavahel jagada juba praegu.

Ivari Rannama nõustus, et juba täna on võimalik liita siil oma maaga.

Raul Ermus lisas, et hajaasustuses on maaribad suhteliselt madala väärtusega ning mõnel juhul on nende väljaostuhind null eurot. Tasuda tuleb üksnes korralduskulu.

Andrus Seeme märkis, et kuna siile on võimalik liita juba täna, tuleks selle võimaluse tutvustamiseks teha rohkem teavitustööd.

Tea Faber jätkas ettekandega ning andis ülevaate edasistest plaanidest (lisa). Ta märkis, et kavas on kaasata õigusbüroo, et töötada läbi maareformi lõpetamise VTK kohta esitatud ettepanekud, hinnata nende õiguslikke ja praktilisi lahendusi ning koostada nende põhjal seaduseelnõu. Lisaks on kavas kaasata eelnõu koostamise eri etappides kõik asjaomased ja vajalikud osalised, et koguda sisendit, hinnata kavandatavate lahenduste mõju ning kujundada toimiv ja laiapõhjalisele sisendile tuginev regulatsioon.

Kalev Stoicescu küsis, kas õigusbüroo teenuste kasutamine on tavapärane praktika.

Urmas Kruuse märkis, et tegemist ei ole uudse praktikaga. Ekspertiis on vajalik, kuid kui suureks kujuneb selle kulu, on keeruline öelda.

Komisjoni esimees tänas külalisi VTK-st ülevaate andmise ja küsimustele vastamise eest. Maaelukomisjon soovib edu eelnõu väljatöötamisel. VTK-s on võetud õige suund. Oluline on arvesse võtta reformiga kaasnevat kulu.

3. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei olnud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Kruuse
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Jaanika Loka
protokollija